

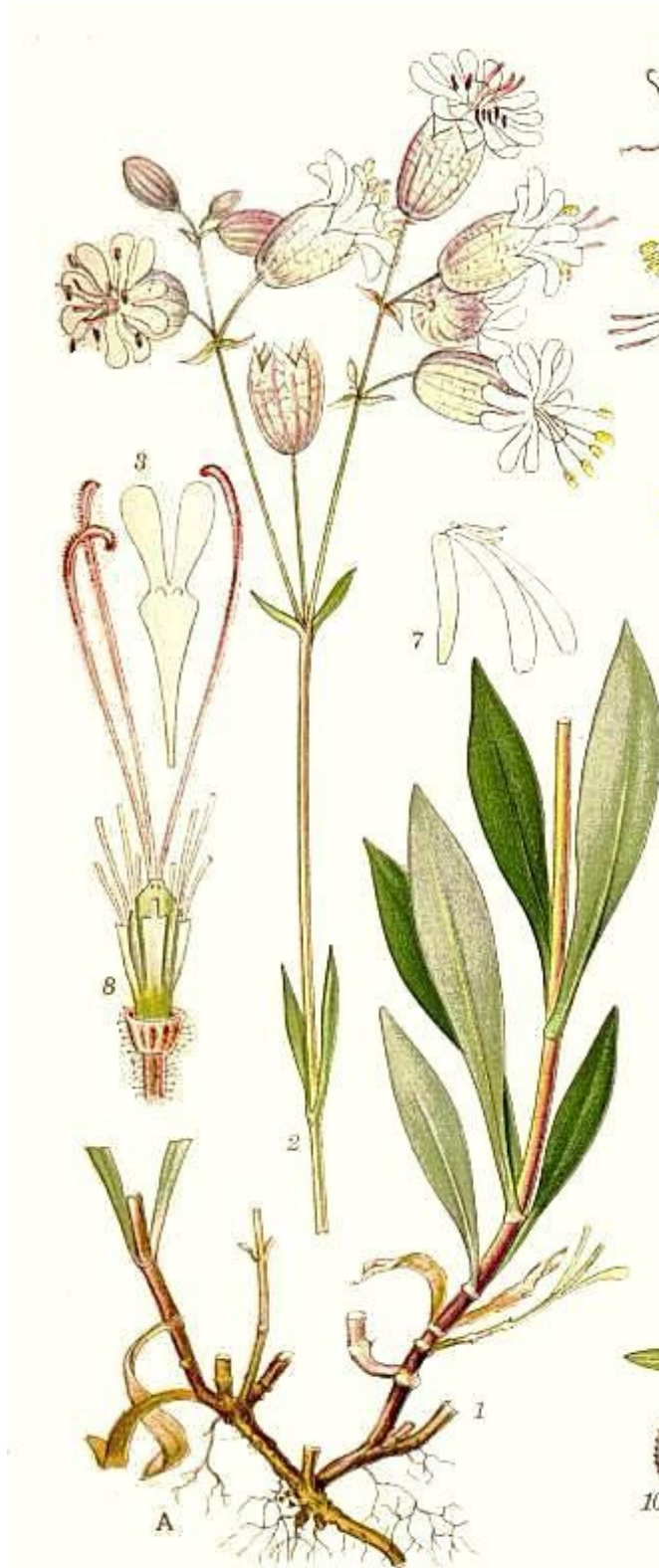
COLITXOS

Silene vulgaris (Moench) Garcke

[1869, Fl. N. Mitt. Deutschl., ed. 9 : 64] $2n=24$

= *Silene cucubalus* Wibel [1799, Prim. Pl. Werthem. : 241]

= *Silene inflata* Sm. [1800, Fl. Brit.2: 467]

Imatge: CARL AXEL MAGNUS LINDMAN

Silene vulgaris. Foto: PERE MASDÉU

fulles basals de *Silene inflata*. Foto: BERTRANT BUI

Foto: THIBAUT SUISSE

Silene vulgaris ssp. *glareosa*. Foto:
M. BERNAL.

Silene vulgaris ssp. *prostrata*. Foto: floragon.ipe.csic.es

Silene vulgaris ssp. *commutata*. Foto: JEAN-JACQUES HOUDRÉ

NOMS POPULARS

Alemanys: Taubenkropf leimkraut / Aufgeblasenes leimkraut / Blasen-leimkraut / Gemeines leimkraut / Gewöhnliches leimkraut / Klatsch-leimkraut / Klatschnelke / Knirrkohl

Anglès: Bladder campion / Catch-fly / Maiden's-tears / Maidensteers

Àrab: سيلينة شائعة

Aragonès: acoleta, coleta fina, collejas, cruixideres, esclafideras, pedetes, petadera, tacabols, yerba cruixidera, acoletas, afrentalabradors, colellas, coleta, coleta de monte, coleta fina, coletas, colleja, collejas, coneles, cruixideres, esclafideras, esclafidors, petado, petador, tacabols, yerba cruixidera.

Bable: campaninos, cascabeles, esplotaculos, flores de San Xuan, restallonis, sanxuanes.

Basc/Euskera: acoleja, colexa, silene

Castellà:

• acoletas	• colleja común	truenos
• alcadicea	• colleja fina	• manzana de cuco
• alcaducea	• colleja marina	• manzanillón
• alcanducea	• <u>collejas</u>	• petardos
• alcandueca	• collejas de España	• pistones
• alcoletas	• collejas finas	• polemonia
• ben blanco	• collejicas finas	• polemonio
• berza	• collejón	• raíz blanca
• berzuela	• coneja	• restallones
• blanca	• conejera	• restallos
• botello	• conejeras	• restralleta
• bragas de cuco	• conejina	• restralletas
• calzón de cuco	• conejinos	• restralleta
• carnicuela	• conejito de campo	• restrallón
• carnihuela	• conejuelas	• restrallos
• cascabelillo de Canarias	• coneles	• sanjuanines
• cebolla	• cornagüela	• santibaños
• churriana	• cornahuela	• silena
• cluxidera	• cornihuela	• tirabeques de la esperanza
• cohetes	• cunillos	• tirapedos
• coleja	• farifuelles	• tiratiros
• colejón	• farolillos	• tracabols
• colellas	• hierba conejina	• trisco
• coleta	• hierba de los	• triscos
• colleja		• truenos
• colleja blanca		• verderuela

Català:

banya de cabra	conillets
barretets	conillets de marge
botets	conillets dels petets
cascavells	conillets sense ulls
colelles	cordissos
colís	culiells
colissos	culís
colitxos	culivells
collisos	cuniells
coniells	cunillets
conillet	curibells

escaflidors
farolets
galquidea
herba dels pets
petadors
petapetons
petets

pets
pets de llop
reditxes
trons
trous
verdura
xuplo

Danès:	Blæresmelde/Blæresmælde
Eslovac:	Silenka obyčajná
Eslovè:	Navadna pokalica/ Lepnica - pokalica / Navadna lepnica / Pokalica
Estonià:	Harilik põisrohi
Finlandès:	Nurmikohokki
Francès:	Silène enflée/Claquet / Silène commun / Silène vulgaire / Taquet
Gaèlic:	Coireán na gcuach
Gal·lès:	Gludlys codrwrth/Codrwrth / Gludlys cyffredin / Llys y poer / Menyg y gog
Gallec:	acoleja, colexa, silene.
Grec:	Σιληνή η κοινή / Σκολαριτζια / Στροθούλα / Στρουφούδκια / Τοάκρα / Τοασκρίδια
Hebreu:	ציפרנית נפוחה
Holandès:	Blaassilene
Hongarès:	Hólyagos habszegfü/Habszegfü
Islandès:	Garðaholurt / Hjartagras
Italià:	Silene rigonfi/Bubbolini / strigoli/ grisol, stridoli, strigioli, carletti, strisci, scriissioi, s-ciopit, sclopit, zimole, s-ciopetin, verzuli, cuiet, versèt
Japonès:	シラタマソウ/ しらたまそう
Noruec:	Engsmelle
Occità:	caurilh, caulechon, caurillhon, cracinèl, crenilhet, crenilhar, tetalèbre, èrba de la cloca, petarèl
Persa/Farsi:	سیلن بادکنکی
Polonès:	Lepnica rozdęta/Wyżpin jagodowy
Portuguès:	Bermim / Erva-cucubalus / Erva-tranqueira / Erva-traqueira / Orelha-de-boi / Rilha—de-boi/Colejia/ Manjeriçao bravo
Provençal:	petaire, petarèla, petafoira, cracinèu, crenilhet, cogomassa, gisclet, groselon
Rus:	Смолёвка обыкновенная/Хлопушка
Suec:	Smällglim
Turc:	Gıvişgan otu
Тхец:	Silenka nadmutá
Ucrainès:	Смілька звичайна
Xinès:	白玉草

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

La família de les Silenàcies es distingeix per tenir flors dialipètals superovàriques diplostèmones, regulars, de simetria pentàmera i ser plantes herbàcies, tenir el fruit en càpsula de dehiscència amb 6 dents, i calze gamosèpal. Dins el gènere, *Silene vulgaris* es distingeix per tenir les flors amb el carpòfor ben visible, bràctees superiors similars a les fulles, bractèoles del tot escarioses, i a l'interior de la flor tenir-hi 3 estilets, càpsula trilocular dehiscent per 6 dents, i sobre tot pel calze molt inflat, reticulat, amb 20 nervis. Dents del calze drets. *Silene vulgaris* és una planta herbàcia vivaç, glauca, de soca llenyosa i tiges de 20 a 60 cm. Les fulles són oposades, decussades, oval-lanceolades, les inferiors atenuades a la base, totes agudes a l'apex. Són glabres, amb dents molt fines al marge, hialines. A vegades la làmina té taques de color de vi pel dors. Les fulles basals tenen gust dolç agradable. Inflorescència en cimes dicòtomes (bípares) poc denses però amb moltes flors, amb bractèoles escarioses. Les flors, inclinades cap avall, tenen 5

pètals blancs (algun cop rosats) bífids amb 2 escates a la base. El calze està inflat en forma de bota. Càpsula subglobulosa 3 cops més alta que el carpòfor que és glabre. És una planta polimorfa que s'adapta a ambients molt diversos.

—ssp. **commutata**: Inflorescència amb moltes flors, tija prostrada glabra, mai roja, fulles grans oval-el·líptiques obtuses, de 26-85 6-25 mm, llavors tuberculades. Es fa a fissures de roques i pedregars calcaris des de 200 a 1700 m snm al Sud d'Europa, centre i Oest d'Àsia i a la península en terrenys calcaris.

—ssp. **glareosa**: Inflorescència amb poques flors, tija glabra ascendent, roja a la base, fulles majors de 16-23 5-8.5 mm linear-espatulades, llavors no tuberculades a la subespècie. Es fa a tarteres i pedregars calcaris de 900 a 2000 m snm als Pirineus i altres serralades hispàniques (Central, Ibèric, a Cantàbrica, Sagra).

—ssp. **prostrata**: Inflorescència amb poques flors i mata de només 25 cm d'alt. De les tarteres calcàries de 2000 a 2600 m snm). Es fa en pedrusques i tarteres calcàries junt a *Xatardia scabra*, *Crepis pygmaea*, *Aquilegia hirsutissima*, *Galium pyrenaicum*, *Rumex scutatus*, *Galium pumilum*, *Galium vernum*.

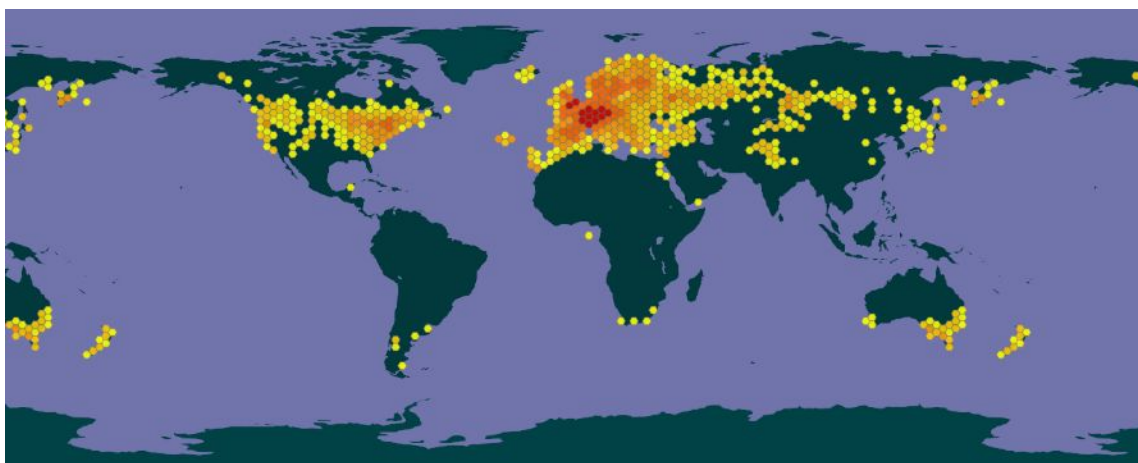
—ssp. **vulgaris**: Inflorescència amb moltes flors i planta de fins a 60 cm. de clarianes als prats, fins a 2600 m snm. Es fa a marges de camps o de camins i terres remenades no massa inclinades a totes les províncies d'Espanya.

A més se n'han descrit altres subespècies i varietats:

- ssp. **angustifolia**: de darrere les dunes marítimes termòfiles xeròfiles del Mediterrani Occidental.
- ssp. **bastardii**: dels prats sobre litosols acidòfils atlàntics.
- ssp. **humilis**: dels prats sobre terrenys ferruginosos centreeuropeus.
- ssp. **maritima** var. **maritima**: dels prats vora el mar atlàntic.
- ssp. **maritima** var. **montana**: de les ribes amb graves vora el mar boreal.
- ssp. **thorei**: dels prats a les platges atlàntiques.
- ssp. **vulgaris** var. **latifolia**: dels prats centreeuropeus humits subalpins.
-

ETIMOLOGIA: el nom de Silene ve del déu Silenus, company de borratxeres de Bacchus. A Silenus se'l representava amb el ventre molt inflat.

És una planta que es fa en colònies denses en petites clarianes de sorral, marges de camps, terrenys rocosos a bona part de l'hemisferi Nord i a la zona més meridional de l'hemisferi Sud.

Silene vulgaris al món, segons GBIF

ESOTERISME

L'aplicació esotèrica principal de la planta és al de protegir de les tempestes dins la casa (posats els rams en un gerro).

PROPIETATS MEDICINALS

- cordial REL
- estimula el metabolisme
- emol·lient
- detersiva
- diürètica
- hepàtica
- immunoestimulant Th1↑
- inhibidora de la lipasa

USOS MEDICINALS

- arrítmies cardíques
- conjuntivitis
- dermatitis
- fetge carregat
- lesions al nervi òptic
- mal de cap REL
- obesitat

USOS CULINARIS

Les fulles de la base es cullen i tendres s'escalden i s'incorporen per fer una truita de sabor similar o millor que el de la truita d'espàrrecs. També es poden menjar les fulles en l'amanida. A Itàlia s'afegeixen a l'arròs, brous, raviolis, farcits, espaguetis, marisc. A la primavera a Galeata hi ha una mena de fira (*sagra dello stridolo*) de cuinats amb «*stridolo*». El «cuinat de Setmana Santa» es prepara a Eivissa amb fulles de colitxos, oli, sal, suc de llimona, bledes (3 manats), guixes (400 g), faves pelades 400 g), 2 cabeces d'all, 3 nyores, pebre vermell dolç, 2 manats d'alls tendres, 1 manat de menta de les faves, aigua. Un dia abans es posen a remullar les faves i les guixes per separat. Mitja hora abans es posen a remullar les nyores. Quan l'aigua d'una olla gran arrenqui el bull s'hi posen les fulles dels colitxos, les bledes i les guixes. Es deixa que bullir 10 minuts i en acabat s'esbandeixen amb aigua freda i s'escorren bé amb ajuda de les mans. Es posa tot un altre cop a la cassola aquesta vegada amb força oli diva (un cullerot), sal, una cullerada plena de pebre vermell dolç, les dents d'alls i els alls tendres, la polpa de les nyores i les fulles de menta picolades. Es cobreix tot amb aigua i es va remenant mentre bulli a foc lent durant una hora i mitja (90 minuts) perquè quedi tot ben lligat. Es pot menjar fred o reescalfat cada cop. A La Mancha preparen el «*gazpacho viudo*» amb fulles de *Silene vulgaris*.

<https://www.directoalpaladar.com/recetas-de-legumbres-y-verduras/receta-de-cuinat-guiso-ibicenco-de-viernes-santo-con-verduras-y-legumbres>

POSSIBLE TOXICITAT

S'ha donat algun cas d'al·lèrgia a la planta.

PRINCIPIS ACTIUS

- amargants
- arabinogalactans
- fibra
- minerals (els acumula selectivament del sòl)
- mucíl·lag
- pectines derivades de rhamno-galacturonans: *alpha-rhamnopyranose 2-O-glycosylated & alpha-1,4-D-galactopyranosyl uronic acid & beta-1,3-, beta-1,4-, & beta-1,6-galactopyranan & alpha-1,5-arabinofuranan & 2,3-, 3,6-, 4,6-di-O- beta-galactopyranose*
- polisacàrids C1, C2, P1, P2, P3
- saponines
- **solenòsid A:** *beta-D-galactopyranosyl(1→beta-D-galactopyranosyl(1→ beta-D-galactopyranosyl(1→beta-D-galactopyranosyl(1→ vbeta-D-galactopyranosyl(1→ cbeta-D-galactopyranosyl(1→ beta-D-galactopyranosyl(1→ beta-D-galactopyranosyl(1→ beta-D-galactopyranosyl(1→2)-beta-D-glucuronopyranosyl-3beta- hydrox y-23-oxoolean-12-en-28-oic acid 28-O-beta-D-xylopyranosyl(1→3)-beta-D-xylopyranosyl(1→4)-alpha-L- rhamnopyranosyl(1→2)-beta-D-fucopyranoside;*
- **solenòsid B:** *3-O-beta-D-galactopyranosyl(1→3-O-beta-D-galactopyranosyl(1→ 3-O-beta-D-galactopyranosyl(1→ 3-O-beta-D-galactopyranosyl(1→2)-beta-D-glucuronopyranosyl-3beta , 16alpha-dihydroxy-23-oxoolean-12-en-28-oic acid 28-O-beta-D-xylopyranosyl(1→4)-[beta-D-glucopyranosyl(1→2)]-alpha -L-rhamnopyranosyl(1→2)-beta-D-fucopyranoside*
- **solenòsid C:** *3-O-alpha-L-arabinopyranosyl(1→3)-[beta-D-galactopyranosyl(1→ 3-O-alpha-L-arabinopyranosyl(1→3)-[beta-D-galactopyranosyl(1→2)]- beta-D-glucuronopyranosyl-3beta, 16alpha-dihydroxy-23-oxoolean-12-en-28-oic acid 28-O-beta-D-xylopyranosyl(1→4)-[beta-D-glucopyranosyl(1→2)]-alpha -L-rhamnopyranosyl(1→2)-beta-D-fucopyranoside*
- vitamina C
- vitamina E

ALGUNS EFECTES FISIOLÒGICS

Els arabinogalactans àcids C1 estimulen l'activitat dels lisosomes als fagòcits perifèrics. L'efecte del C1 no depèn dels cations extracel·lulars.

El silenàn és una pectina del *Silene vulgaris* que corregeix els desordres a la conducció de potencials elèctrics entre les cèl·lules de l'àrea sinoatrial del cor formant un sincici funcional. En experiments amb cor de granota durant més de 8 hores es recupera la conducció del potencial quan hi havia arrítmies o propagació del potencial alterada.